

**ОКСАНА БАЮЛ – ПЕРША ОЛІМПІЙСЬКА ЧЕМПІОНКА
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ**

Буковинський державний медичний університет

Annotation. The article analyzes the professional and life paths of Oksana Bayul, the first Olympic champion of independent Ukraine. The events of the 1994 Winter Olympic Games, when Ukraine was independently represented at the Games for the first time since independence, are covered. Oksana Bayul is important in the history of Ukrainian Olympic victories, as she was destined to become the first champion and give Ukraine its first Olympic gold. It is with her name that the start of the independent, difficult road of Ukrainian professional sports will always be associated.

Key words: Oksana Bayul, Winter Olympic Games, Ukraine, champion, Olympic gold, figure skating.

Актуальність теми дослідження. В історії українського олімпійського спорту Оксані Баюл виділена особлива сторінка. Саме вона стала першою олімпійською чемпіонкою незалежної України. Баюл – яскрава, неоднозначна, епатажна та подекуди скандальна особистість, професійна біографія якої багато в чому визначна особистими злетами і падіннями.

Мета роботи: у студії розглянуто біографію фігуристки та описано цікаві факти з Олімпійських ігор 1994 року, коли спортсменка тріумфально здобула золото для України.

Результати досліджень. Оксана Сергіївна Баюл народилась 16 листопада 1977 у Дніпропетровську (нині – Дніпро). Перша олімпійська чемпіонка (XVII Олімпійські зимові ігри, Ліллегаммер, Норвегія, 1994) часів незалежності, дворазова срібна призерка чемпіонатів Європи (1993, 1994), чемпіонка світу (1993). Фігурним катанням, із легкої руки бабусі, яка відвела її на каток, почала займатись майже у чотири роки. Мама майбутньої фігуристки хотіла, щоб дівчинка пішла до балетної школи, але «вирок спеціалістів був нещадним. У дівчинки, мовляв, не «балетна» комплекція. Важка кістка і зайва вага» [4].

Складний характер дівчинки, можливо, був результатом сімейних драм та втрат, які вона пережила. Батько майбутньої чемпіонки, Сергій Баюл, залишив сім'ю, коли дитині було три

роки. Невдовзі померли бабуся і дідусь. Мама Оксани щодуху боролась за майбутнє дівчинки і беззаперечно вірила, що вона подолає вершини успіху. Марина Баюл померла від раку, коли Оксані виповнилося тринадцять років. Залишившись зовсім самотньою в такому юному віці, фігуристка почала боротьбу за місце під сонцем. Почався ланцюг опік: спершу її взяв до себе тренер у Дніпрі Станіслав Коритек, але потім він емігрував до Канади, відправивши Оксану до свого колеги Валентина Ніколаєва, в Одесу. Ніколаєв одразу усвідомив, що в його руках опинився блискучий, але не обрамлений діамант. Партнеркою Ніколаєва була Галина Змієвська, яка виховала олімпійського чемпіона 1992 року в чоловічому одиночному катанні Віктора Петренка. Мешкала Баюл у невеликій квартирі Змієвської в одній кімнаті з її донькою.

У січні 1993 року Баюл дебютувала на чемпіонаті Європи, де виборола срібну нагороду. Цього ж року виступила і на чемпіонаті світу в Празі, де отримала блискучу перемогу. Щодо техніки виконання, то варто сказати, що обидві програми відпрацювала віртуозно, захоплююче й емоційно, додавши до програми танцювальні рухи, чим полонила серця публіки.

Наступний рік приніс ще такій юній фігуристці світову славу і блискучу, абсолютно неочікувану перемогу на Зимових Олімпійських іграх 1994 в Ліллекхаммер. Вперше в історії Україна виступає окремою командою. Перше незалежне представлення держави. «Україну мало хто знає, її спортсменів не сприймають усерйоз, як і шістнадцятирічну фігуристку Оксану Баюл. А дарма. Вона перша з фігуристок радянської школи має всі шанси на перемогу в одиночному катанні. У цьому впевнена її тренер, Галина Змієвська. Вона береже Оксану як золото» [2].

У Ліллекхаммері у день відкриття Ігор був надзвичайно сильний мороз, температура мінус 24, і тренер фігуристки не випускає її на парад, боїться щоб вона простудилась, оскільки у неї немає зимової форми. Цікаво, що на час проведення Ігор Оксані виповнилося лише 16 років і сама вона зізнавалась, що планувала взяти участь лише у наступних іграх 1998 року в Нагано, але після розпаду СРСР Україні терміново знадобився кандидат для участі в Олімпіаді-1994, і відправили Баюл. Щоб краще охарактеризувати тодішні настрої й прогнози щодо переможців, то варто зауважити, що фаворитками цих змагань були американки Тоня Гардінг і Ненсі Керріган, між якими були напружені стосунки й навіть історії із побиттям. Тобто на Україну

та Оксану Баюл ніхто не робив ставки. Попри абсолютно інші очікування суддів, публіки та самих учасників на цих іграх Баюл виконала одну з найкращих коротких програм в історії фігурного катання. Перша частина програми мала ліричний характер, прикрашена витонченою комбінацією спіралей. А друга частина – навпаки дуже емоційна, бурхлива, що навіть Галина Змієвська весь час закликала через бортик Оксану зменшити запал. У результаті власне після короткої програми Баюл стала другою, а на першу сходинку піднялась американка Керріган.

Не обійшлося без переживань та загрози зриву виступу. Наступного дня після короткої програми з українською спортсменкою трапилася дуже прикра історія, яка майже підірвала її подальший виступ. На тренуваннях Баюл зіткнулася на льоду з німецькою фігуристкою Танею Шевченко. Спортсменки рухалися задом, тому не бачили одна одну. Ковзан німкені на три сантиметри увійшов в окістя Оксани і вона отримала больовий шок, не могла підвестися, не те що рухатись на льоду та виконувати програму. Спортсменці наклали шви, поклали кілька ін'єкцій і через два дні на знеболюючих препаратах Баюл таки вийшла на олімпійський каток із завершальною довільною програмою. Всього у програмі Баюл було п'ять потрійних стрибків. «Тренери стежать за нею, затамувавши подих. Чи зможе вона зробити перший стрибок, потрійний лутц? Є! Далі – ще складніший елемент. Потрійний фліп. Керріган цей елемент не подужала. Оксана приземляється на дві ноги. Це вважається невеличкою помилкою» [1]. Фігуристка впевнено виконала всі елементи і вже «збиралася завершувати виступ потрійним стрибком, коли крізь шум глядачів почула крики від тренерів. Галина Змієвська і Віктор Петренко, які відчували, що українка все ще поступається американці, кричали: «Тобі потрібна комбінація!» » [3]. Таким чином, дівчина експромтом, за 15 секунд до кінця змінила пропрацьовану раніше програму і з останньою нотою виконала каскад подвійний аксель – подвійний тулуп.

Дев'ять суддів уважно стежили за виступом. Перемога в довільній програмі власне й дорівнює олімпійському золоту. Напружена, безстрашна боротьба відбувається за кожну десятю частину бала. Крім того, симпатії глядачів на боці суперниці. Переживши травму й перебуваючи на знеболювальному, після завершення програми з фігуристкою трапився нервовий зрив.

Четверо з дев'яти суддів віддають перемогу американці Керріган, ще четверо обирають українку. Останнє слово було за німецьким суддею, колишнім чемпіоном світу Яном Гоффманном, саме він поклав Баюл кращі оцінки за артистизм і завдяки цьому вона піднялася на перше місце. Це була абсолютна перемога. «Перша золота медаль в історії незалежної України. Це дівчисько з кепським характером – не просто перше. Вона – єдина. Усі ті, хто після неї здобуватимуть олімпійське золото, назавжди залишаться другими [4].

Відтак була абсолютно ганебна ситуація з Гімном України. Церемонію нагородження затримали на пів години, оскільки організатори не мали фонограми Гімну України й таким чином не могли підняти український прапор. Ніхто не очікував на перемогу українських спортсменів. Натомість, вдумайтесь – організатори запропонували нашій делегації вибрати та увімкнути або гімн СРСР, або гімн росії, або олімпійський гімн! Українська делегація відмовилась від такої провокативної пропозиції. Ситуація вирішилась таким чином: у керівниці української делегації фігуристів Людмили Михайловської була в готелі касета з українським гімном і усе зупинилось до того часу, доки вона привезла запис. Гімн України того дня таки прозвучав вперше на Олімпійських іграх. Після перемоги у Зимовій Олімпіаді 1994 року Оксана Баюл переїхала жити й працювати в США. У Сполучених Штатах фігуристка пройшла багато випробувань. Але надзвичайно сильних характер, впертість та підтримка тренера, який повірив у неї знову, зробили просто нереальне – після реабілітації вона змогла побороти залежність, скинути вагу та повернутись на професійний каток. У численних інтерв'ю Баюл часто говорила, що спробує повернутися в Україну: «Це моя батьківщина, вона назавжди залишається в моєму серці, думках і молитвах» [4]. Навіть мала такі спроби: у 2010 році спортсменка приїхала в Україну, де мала наміри відкрити дитячу школу фігурного катання світового зразку. Проте залишилась тут лише на чотири місяці, згодом повернувшись до США. А у 2021 році фігуристка відмовилась від українського громадянства на користь американського [4].

Висновки. Оксана Баюл є важливою в історії українських олімпійських перемог, оскільки на її долю випало стати першою чемпіонкою й подарувати Україні перше олімпійське золото.

Саме з її іменем завжди буде пов'язаний старт незалежної непростой дороги українського професійного спорту.

Список літератури.

1. Головатенко О. М. Олімпійський рух в Україні. Участь українських спортсменів в Олімпійських іграх: навчально-методичний посібник. – Черкаси: Черкаський інститут банківської справи університету банківської справи Національного банку України, 2015. – 48 с.

2. Енциклопедія олімпійського спорту України / За ред. В. М. Платонова та І. Р. Мацишина. – К.: Олімпійська література, 2005. – 463 с.

3. Зимові олімпійські ігри: історія, хронологія, статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bukvar.su/fizkultura-i-sport/page,2,60911-Zimnieolimpiyskie-igry-istoriya-hronologiya-statistika.htm>

4. Юдіна Т. Перша олімпійська чемпіонка незалежної України Оксана Баюл відмовилася від українського громадянства / Українські національні новини. Інформаційне агентство, 22 серпня 2021.

Сопотницька О.В.¹ <https://orcid.org/0000-0003-2527-5097>
Сопотницький Р.С.²

СТУДЕНТСЬКИЙ ВОЛЕЙБОЛ В ТНПУ

¹**Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка**

²**Тернопільська загальноосвітня школа №27 ім. Віктора Гурняка**

Annotation. The publication describes the sports successes and achievements of the TNPU men's volleyball team. The list of the best volleyball players – graduates of the Faculty of Physical Education of TNPU and their professional achievements is presented.

Key words. Student volleyball, men's volleyball team, faculty of physical education, TNPU.

Актуальність теми дослідження. Студентський спорт - складова частина спорту, культивована у вищих навчальних